

Anna Michalina Wochowska-Petrykowska

Tytuł pracy: Postępowanie wobec osób stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób poprzez stosowanie środków postpenalnych. Założenia i rzeczywistość

Promotor: dr hab. Radosława Krajewskiego, prof. uczelni

Streszczenie

Praca podejmuje problem wprowadzenia do polskiego porządku prawnego oraz obowiązywania ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. Stosowanie ustawy doprowadziło do powstania nowej instytucji, jaką jest Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym (KOZZD) oraz zastosowania w stosunku do wyodrębnionej kategorii osób – uważanych, po spełnieniu określonych przesłanek za „osoby stwarzające zagrożenie” – nieznanych dotąd środków w postaci nadzoru prewencyjnego czy umieszczenia w KOZZD. Dysertacja skupia się na obowiązujących przez ponad 11 lat uregulowaniach, podejmuje próby polemiki z założeniami przyjętymi przez ustawodawcę oraz wskazuje, jak w rzeczywistości przebiega stosowanie ustawy, akcentując problemy z jakimi spotkała się praktyka.

Celem pracy jest nie tylko przybliżenie funkcjonujących rozwiązań w przedmiocie postępowania z osobami z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób w sensie prawnym, ale także, a może przede wszystkim, wskazanie jak zapisy ustawy wpłynęły na sytuację prawną i życiową ponad 100 umieszczonych w Ośrodku osób, zwanych pacjentami. Mimo lat obowiązywania regulacji wątpliwym pozostaje nie tylko możliwość osiągnięcia zamierzonego przez ustawodawcę celu terapeutycznego, ale także sama zgodność zapisów ustawowych i wewnętrznych Ośrodka z obowiązującym systemem prawnym.

Pracę podzielono na pięć rozdziałów.

W rozdziale pierwszym uwzględniono rys historyczny w postaci istnienia zakładów dla niepoprawnych, nadzoru ochronnego i ośrodków przystosowania społecznego, doszukując się w wyżej wskazanych rozwiązaniach analogii i inspiracji dla powstania obowiązującej regulacji.

Kolejno wskazano na współczesne próby uregulowania kwestii sprawców szczególnie niebezpiecznych, uwzględniając specyficzną sytuację historyczną, związaną z końcem wykonywania długoletnich kar pozbawienia wolności, będących wynikiem zapisów ustawy o amnestii z 1989 r. Praca omawia także złożony projekt ustawy oraz przebieg procesu legislacyjnego, uwzględniając sporządzone na potrzeby tego procesu opinie ekspertów z różnych dziedzin m.in. prawa, psychiatrii, psychologii i seksuologii. W rozdziale drugim przedstawiono przesłanki oraz tryb uznania osoby za stwarzającą zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, omawiając wątpliwości w zakresie poprawności przyjętych przesłanek oraz procedury postępowania przed sądem. Rozdział trzeci skupia się na przedstawieniu nadzoru prewencyjnego jako nieizolacyjnego środka postępowania z osobami stwarzającymi zagrożenie wraz ze wskazaniem celów regulacji, obowiązków osoby nadzorowanej, zadań jednostek nadzorujących, aż po uchylenie stosowania tego środka. Pobytowi pacjentów w KOZZD poświęcono rozdział czwarty pracy, omawiając nie tylko cel pobytu, status samego Ośrodka, ale także prawa i obowiązki osób w nim przebywających. Jeden z podrozdziałów stanowi o dopuszczanym przez ustawę stosowaniu wobec pacjentów przymusu bezpośredniego. Poddano analizie również przebieg procedur przeprowadzanych przez sąd cywilny w zakresie ustalania potrzeby dalszego pobytu w Ośrodku oraz wypisania z Ośrodka. Ostatni, piąty rozdział pracy zawiera dane statystyczne dotyczące funkcjonowania KOZZD w Gostyninie oraz filii w Czersku. W tym też rozdziale opisano wybrane sprawy, w których sądy orzekły potrzebę zastosowania środków postpenalnych w postaci nadzoru prewencyjnego lub umieszczenia w Ośrodku oraz potrzebę dalszego pobytu w Ośrodku. Szczególnie istotnym jest uwzględnienie w pracy jednego z pierwszych przypadków w których sąd zdecydował o braku konieczności dalszego przebywania przez pacjenta w Ośrodku. Praca uwzględnia także przedstawienie opinii samych pacjentów umieszczonych w KOZZD w Gostyninie lub Czersku o warunkach pobytu, trudnościach, podejściu do obowiązującej regulacji, zastrzeżeń w przedmiocie respektowania praw człowieka. Aspekt przeprowadzonych na przestrzeni wielu lat rozmów i wywiadów uznać należy za niezwykle cenny w świetle założeń pracy.

Praca stara się odnaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące poprawności i zasadności wprowadzonej regulacji, a także prawdziwego charakteru wprowadzonych ustawą środków. Celem jej jest również podjęcie próby wskazania, czy istnieje konieczność zmiany obowiązującej regulacji, kierunku zmian oraz konsekwencji ich dokonywania po latach obowiązywania ustawy. Zadaniem autorki pozostało jednak w głównej mierze wskazanie w

jakiej sytuacji prawnej i faktycznej znajdują się od lat pacjenci Ośrodka, osoby które wykonały już orzeczone w stosunku do nich kary pozbawienia wolności, umieszczone w KOZZD bez określenia terminu jego opuszczenia. Głos samych pacjentów, prawników, praktyków, biegłych, lekarzy specjalistów zasługiwał, zdaniem autorki, na uwzględnienie i opracowanie w ramach dysertacji.